

Kuues lasteaiaõpetajate eesti keele koolitusseminar Tartus

3. ja 4. detsembril 2015. aastal toimus Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis ja Eesti Rahva Muuseumis lasteaiaõpetajate eesti keele koolitusseminar “Üki, kaki, kommi, nommi...”.

Alates 2010. aastast Tartus peetavate seminaride laiem eesmärk on tutvustada lasteaiaõpetajatele võimalusi emakeelepõhiste kultuuriväärtuste kujundamisel. Varasemate koolituste siduv temaatika on olnud mitmekesine: nt 2012. aastal keelekasutuse tähendus ja väärtused ühiskonnas, 2013. aastal eesti keel ja nimed/nimetamine, 2014. aastal eesti keel ja värvid/värvused. Kes lastepärimuse ja laste mängueluga hästi kursis, mõistab, et sedapuhku on pealkirjaks laenatud esimene rida tänapäeva ühest levinumast laste liisusalmist *Üki, kaki, kommi, nommi, / vanamees hüppas üle pommi, / hiired kõdistasid nabast, / sina oled mängust vaba!* Pealkiri annab ühtlasi vihje, et seekord moodustasid kandva sisulise selgroo eesti keele mitmekülgsed seosed numbri- ja arvumaailmaga, nii ettekanded kui ka töötoad käsitlesid arvsõnade ja arvude temaatikat keeles, kultuuripärandis ja folklooris laiemalt.

On saanud traditsiooniks, et seminari esimene päev on akadeemilisemat laadi: sõna saavad kirjanikud, teadlased, muuseumitöötajad ja alushariduse praktikud. Avatervitusega esines Eesti Kirjandusmuuseumi direktor Urmas Sutrop, kes tegi põgusa sissevaate ka arvuteemasse, kirjeldades arvude erisugust kasutust eri rahvastel ja eri keeltes.

Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonna logopeedia ja õpiraskuste teooria lektor Merit Hallap pidas sisuka avaettekande lapse kõne arengust, rõhutades selles protsessis lasteaiaõpetaja kui võtmeisiku rolli. Oluliste aspektidena tõi ta esile mõistmist, mis on olulisem kui kõnelemine, tunnetustegevust, suhtlemist ja lapse koostegevust täiskasvanuga, varase kõnelise mahajäämuse märkamist. Merit Hallap nimetas ka jutustamise tähtsust, mispuhul on täiskasvanu ülesanne anda lapsele ette sobivad lühikesed jutumallid.

Varasematel keelekoolitustel on sõna saanud lastekirjanikud, seekord oli aga esimest korda kutsutud esinejaks kunstnik, nüüdseks juba üle 20 aasta *Postimehe* karikaturistina töötav Urmas Nemvalts, kes viimasel ajal on üha enam illustreerinud lasteraamatuid. Väga isiklikku laadi ettekandes tuli jutuks, kuidas algas Urmas Nemvaltsi kunstnikutee (koolipoisina oli joonistamistundides hindeks tihtipeale “kaks”), et lasteraamatute illustreerimine on hoogu saanud tänu oma lastele (tänu poegadele on sündinud koostöös Contraga *Poiste aabits*) ja et teksti illustreerida, peab see kunstnikule huvi pakkuma. Mürakarude koomiksitate autoriga tuli mõistagi juttu sellestki, kui oluline on kunstnikule keel ja sõnastamine, kuidas suhtuda sellesse, et paljud lapsed õpivad tänapäeval lugema esmalt just pildiribale kirjutatud tekstide abil.

Otsesemalt arvutemaatikaga seostusid neli Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristide ettekannet, mis olid pühendatud meid ümbritseva arvumaailma sõnastamisele rahvaluules, pärimustekstide keeles ja kujundiloomes. Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna juhataja, juhtivteadur Mare Kõiva tegi üldistava sissevaate arvudest eestlaste, aga ka teiste rahvaste usundilises maailmapildis ning tões, et arvud on rahvaluules nii loendamise-, arvutamise- kui ka mõõtühik, nad on olulised müütides ja rituaalides, maagilistes tavades ja arstimisriituses, loitsudes, lastefolklooris, igapäevases kombestik. Ettekanne kordas üle meie tavamõtlemisest tuntud arvude sümboltähendused,

nt seitse kui õnnetoov arv või kolmteist paha ja õnnetustega seonduv arv, kuid pakkus palju lisateadmisi.

Eesti Rahvaluule Arhiivi muinasjutuprojekti assistent Kärri Toomeos-Orglaan pidas põneva ettekande kolmest pörsakesest seitsme põialpoisini ehk arvudest muinasjutudes. Üks seostub muinasjuttudes kangelasega, kaks kangelase ja tema vastasega, kolm (kolmarv) suure hulga, rohkuse, paljususega. Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule dotsent Tiiu Jaago kõneles arvsõnade mitmekesistest avaldumisviisidest eesti regilaulukeeles, keskendudes mitmetele regilauludele, nt “Meie õues õunapuu”, “Kolm metsa”, “Kupja kolm tütart”, ja innustas ka kuulajaid kaasa laulma.

Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadur Piret Voolaid vaatles kirevat arvumaailma folkloori lühivormides – vanasõnades ja mõistatustes. Arvsõnad ehk numeraalid esinevad otseses tähenduses, kuid osalevad kujundiloomes, luues poeetilise heakõla (alliteratsiooni), parallelismi (vastandused, paarid, kolmikloetelud, pikemad loetelud).

Vanasõnades on olulisemad numeraalid üks, üheksa, kolm, seitse, mis langevad kokku arvude kultuuriliste tõlgendusmuustritega. Mõistatustes aitavad arvud kirjeldada lahendobjekti tunnuseid (nt somaatilised koostisosad: *Üks hani, neli nina? Padi*) ning osalevad metafoorsetes ülekannetes.

Esimese päeva õhtupoolikul esitleti kirjastuse Avita vastilmunud tööraamatuid. Alushariduse toimetaja Pille Arnek tutvustas neljast väljaandest koosnevat sarja “Mängukool” (neli raamatut koos CD-ga 2-3-, 3-4-, 4-5-, 5-6-aastastele), mis on mõeldud lastele koos täiskasvanutega harivaks-arendavaks tegutsemiseks. Pika päeva lõpetas Kolme Pörsakese teadusteater. Õpilasfirmana startinud ettevõtte asutajad on Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumi noored, nüüdseks on ettevõtte laienenud Tartust kaugemale ning korraldab teadusetendusi ja -ringe (lasteaia)lastele ning teaduskavasid täiskasvanutele, seletades loodusnähtusi ja loodusteaduste põhiprintsiipe põnevate vaatamänguliste katsete kaudu.

Koolituse teine päev Eesti Rahva Muuseumi näitusemajas oli suunatud praktiliste oskuste ja kogemuste omandamisele. Õpetajaid tervitas ERMi direktor Tõnis Lukas, kelle lühisõnavõtt koondus valmiva muuseumihoone paljutöötavate võimaluste ümber. Astrid Tuisk tutvustas Eesti Rahvaluule Arhiivi mängude andmebaasi www.folklore.ee/ukauka/, mille eesmärk on koondada ning teha kasutajatele kättesaadavaks arhiivis leiduvaid mängukirjeldusi. Põgusalt peatus ta esimesel lastele suunatud lastemängude kogumisvõistlusel 1934.–1935. aastal, aga ka Tartu Ülikooli omaaegse rahvaluuleprofessori Walter Andersoni juhitud lastelaulude kogumisel 1920.–1930. aastatel. Plaanipäraselt hakati lastemängudele tähelepanu pöörama 1970. aastatel, rohkelt kirjutasiid lapsed oma mängu üles aga aastail 1992 ja 2007 laste- ja noortefolkloori kogumisvõistluste käigus. Ettekanne päädis Eesti Kirjandusmuuseumi ja OÜ Loovhoog koostöös valmiva omanäolise kaardipaki *Head Eesti mängud* esmatutvustusega – osalejad said oma käes hoida proovipakki, mis tänavu on leidnud oma koha juba poeriilulitel.

Hea tagasiside sai osalejatelt kaks paralleelselt toimunud töötuba. Eesti Rahvaluule Arhiivi teadur Janika Orase juhitud töötoas “Ringmängu mõnu” räägiti ringmängutraaditsioonist enne ja nüüd, mängiti läbi mitmeid traditsioonist tuntud ja arvumaailmaga seotud ringmänge, nagu “Üks üks ja kaks ühte”, “Adamal oli seitse poega”, “Palgamaksmise mäng” jpt.

Eesti Rahva Muuseumi giid-metoodiku Virve Tuubeli juhitud töötuba “Kui tütarlaps põlvepikkune, siis veimevakk vaksakõrgune” näitas muuseumi võimalusi arvuteema käsitlemisel. Esimeses pooles vaadeldi, kuidas vanasti mõõdeti aega, pikkust ja mah-

4. detsembril 2015 tutvusid lasteaiiaõpetajad Eesti Rahva Muuseumis muuseumi võimalustega arueteema käsitlemisel. Töötuba juhib muuseumi giid-metoodik Virve Tuubel (seisab). Alar Madissoni foto 2015.

tu. Töötoas tutvuti vanarahva kalendriga – räägiti aja kujutamisest ajarattana, mille moodustasid suvine (jüripäevast mihkclipäevani) ja talvine poolaasta (mihkclipäevast jüripäevani) oma tööde ja tähtpäevadega. Korraldati üle kuude rahvapärased nimetused ja omandati tuntumate rahvakalendri tähtpäevade loendamise ja arvepidamise võtteid. Töötoa teises pooles tuli osalejatel näidata üles leidlikkust ja loomingulisust ning luua ise mängu rahvapäraste mõõtmis- ja pikkusühikutega, appi tuli võtta nt süld (kõrvallesirutatud käte vahemaa), jalg (jala pikkus), vaks (väljasirutatud põidla ja esimese või keskmise sõrme vahakaugus), põlv (vahemaa maast põlveni), näpuotsa- ja sületäis.

Seminaril osalejatel paluti kirjalikult ette valmistada ja kaasa võtta üks arvude- numbritega seotud mäng, mida on lasteaiatöös kasutatud. Koolituse viimane töötuba “Kolleeegilt kolleeegile” oligi kaasavõetud arvumängude tutvustamine, millest kujunes lõbus ja kasulik kogemuste vahetamine.

Koolitusseminari korraldamine on olnud algusest peale suurepärase näide erinevate institutsioonide viljakast koostööst. Seekord kandsid korraldamisel põhiraskust Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum ning Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. Seminar sai teoks tänu haridus- ja teadusministeeriumi finantstoele. Koolitusseminari kava, lisamaterjalide ja ettekannete esitlus- ja videofailidega on võimalik tutvuda kodulehel <http://www.folklore.ee/kp/lp/2015>. Teave kõigi varasemate koolituste kohta on leitav kodulehelt <http://www.folklore.ee/kp/lp/>.

Koolitusseminaride korraldamisest on saanud püsiv traditsioon ja aasta pärast võib Tartus oodata juba seitsmenda lasteaiiaõpetajate eesti keele koolitusseminari toimumist. Korraldajad julgusid välja anda vekslit, et see leiab aset Raadil Eesti Rahva Muuseumi uues suursuguses hoones, mis avatakse pidulikult 22. septembril 2016.

Piret Voolaid

Eesti Rahvaluule Arhiivi kogumistöö 2015. aastal ja Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluulepreemiad

28. märtsil andis president Toomas Hendrik Ilves Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis üle Eesti Vabariigi Presidendi preemiad 2015. aasta parimatele rahvaluulekogujatele. Pidulikul aktusel autasustati ka kogumisvõistluse “Minu maastikud” väljapaistvamaid osalejaid ning tunnustati ka teisi Eesti Rahvaluule Arhiivi kaastöölisi. Aktusele eelnes Eesti Rahvaluule Arhiivi kaastöölise päev, kus tehti kokkuvõtteid eelmisest ning kavandati uut kogumisaastat.

2015. aastal rikastasid rahvaluulekogusid mitmed omanäoliste väiksemate rühmade sees tekkinud ja levinud kultuurinähtuste jäädvustused. Need kultuurinähtused ise ei ole uued, kuid viis, kuidas neid uuritakse, iseloomustatakse ja mis mõisteid kasutatakse, on uued ja värsked. Üks märkimisväärsemaid muutusi nii rahvaluule uurimises kui ka kogumises ongi üksikisiku kui looja esiletõstmine. Kogu rahva pärimuse asemel räägitakse ühe rühma, ühe kogukonna, samuti inimese, üksikisiku ainukordsest kogemusest, loovusest ja loominguilisusest.

Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluule kogumispreemia on asutatud riigivanema Konstantin Pätsi preemiana 1935. aastal. Tava taastati 1994. aastal ning sellest alates on rahvaluule kogumispreemiat üleantud iga aasta. 2015. aasta preemia pälvisid Age-Li Liivak, Tuuli Reinsoo ning Juta Leesik, Reet Sepp ja Kaie Humal. Kõigi seekordsete preemiasaajate iseloomustamiseks sobib sõna “loovus”.

Age-Li Liivak on osa võtnud Eesti Rahvaluule Arhiivi kogumisvõistlustest alates 2009. aastast. Esimeste seas ära märgituks on ta tööd osutunud kogumisvõistlusesel “Minuga juhtus üks naljakas lugu” 2012. aastal, lastemängude kogumisvõistlusesel 2013. aastal ning kodupärimuse kogumisel “Millest tunnen oma kodu” 2014. aastal. Elades Järvamaal Kõrvemaa metsade ja soode keskel on ta osanud tähele panna ümberkaudset loodust ja pärandmaastikku ning kirjutanud sisuka kaastöö ka 2015. aasta kogumisvõistlusele “Minu maastikud”. Tema töid illustreerivad põhjalikult kirjeldatud rohked fotod ning lisamaterjalid, lastemängude puhul näiteks pabernukkudest lastega koos tehtud ajalehtedeni. Kokku on saadetisi 181 leheküljel, fotosid 361 ning mitmesuguseid lisamaterjale.

Age-Li Liivaku kaastööd on lennukas sõnastuses ja pajatuslikus laadis. Neis analüüsitakse isikupäraselt ja kaasahaaravalt erinevaid teemasid (loodus- ja kohapärimus, laste tegemised pära- ja aegsetel aastatel, elu maal nõukogude ajal). Sageli leidub kaastöös ka selle kirjutamist selgitavaid löike: kuidas ta oma kirjatükki kavandab, mis tekitab raskusi ning mis nõuab läbimõtlemit.

Alates 2003. aasta Järvamaa ekspeditsioonist on Age-Li Liivak olnud mitme folklooristi teejuht ja nõuandja.

Tuuli Reinsoo on alates 2013. aastast osalenud Eesti Rahvaluule Arhiivi kogumisvõistlustel, tema kaastööd on ära märgitud nii lastemängude kogumise võistlusesel 2013. aastal kui kodupärimuse kogumisel 2014. aastal. Lugusid illustreerivatena on Tuuli Reinsoo arhiivile üle andnud 285 vana ja uut fotot põhjalike kirjelduste ja metaandmestikuga.

Tuuli Reinsoo kaastööd muudab silmapaistvaks isikupärane lähenemine, omapoolne tõlgendus, mis samas haakub arhiivi poolt välja pakutud teemadega. Tema kaastööd annavad edasi ühe isiku kogemust ja maailmavaadet, ka emotsioone ja tundeid. Samas on nad piisavalt varustatud arvude ja nimedega, et neid oleks võimalik paigutada laiemasse konteksti, näiteks fotod Luhtamäe talust, kus meie ees rullub lahti ühe suguvõsa lugu oma ainukordsuses, mis ometi on mitmes punktis nii sarnane samal ajal elanud eestlaste lugudega.

Lisaks on Tuuli Reinsoo saatnud arhiivile meremuuseumis külastusjuhina töötades üles tähendatud muuseumipärimust, samuti koomiliste situatsioonide kirjeldusi, naljakaid lugusid ja ütlemissi. Saadetud lugusid ja muljeid ilmestab ühelt poolt tähelepanelikus ümbritseva suhtes ja huvi pärimuse vastu, teisalt sündmuste vahetu kirjeldamine ja spontaanne jutustamisstiil.

Juta Leesik, Reet Sepp ja Kaie Humal on arhiivile üle andnud mahuka, erilise ja väga isikliku kirjaliku pärimuse kogu, mis sisaldab elavas peretraditsioonis käibel olnud käsikirjalisi raamatuid, pühendussalmikuid, koomikseid (114 tk). Nende valmistamise, omavahel vahetamise ja kinkimise olid rohkem kui 30 aasta vältel (1970. aastatest kuni 21. sajandi esimese kümnendini) haaratud sõpruskonna täiskasvanud ja lapsed, neid

Fotol ees vasakult: Kaie Humal, Tuuli Reinsoo, Age-Li Liivak, taga vasakult Eesti Rahvaluule Arhiivi juhataja Risto Järv, president Toomas Hendrik Ilves ja kirjandusmuuseumi direktor Urmas Sutrop. Alar Madissoni foto 2016.

Fotol rahvaluulekogujad ja kirjandusmuuseumi töötajad koos Eesti Vabariigi presidendi Toomas Hendrik Ilvese ja proua Ieva Ilvesega. Alar Madissoni foto 2016.

valmistati nii perekondlike tähtpäevade puhul kui ka “lihtsalt niisama”. Mahukaima osa kogust moodustavad nn Lüllemäe trükikoja kaunilt illustreeritud ja kujundatud raamatukesed, kus luuletused kirjutas Juta Leesik ja pildid joonistas Reet Sepp.

Suures osas oli selline raamatukeste tegemine ja vahetamine ühe sõpruskonna (Reet Sepa, Juta Leesiku ning Kaie Humala pered) suhtluse osa.

Tegemist on seni arhiivis väga vähe esindatud materjaliga. Raamatukesi võib vaadelda kui mängu sellise väljendusvormiga nagu “raamat”. Enamik markereid, mis raamatust raamatu teevad, on justkui olemas, puudu on ainult leheküljenumbriid. Erinevates kontekstides võib see mäng olla nii ironiline kui ka tõsine, näiteks trükikoja nime lisamine viimasele leheküljele viitab mängulisusele. Samuti iseloomustab tegevust soov ja tahtmine hoidagi asja väiksemas ringis, kuigi mõni raamat on nii ilus ja hea, et sobiks avaldamisekski. Lisaks sisaldab üleantu Juta Leesiku ja Reet Sepa detailirohkeid illustreeritud päevikuid (9 tk).

Kaie Humala kui järjekindla arhiivi kaastöölise 2015. aasta salvestuste (23 intervjuud/helisäilikut) hulgas on muude kõrval ka eelmainitud kogu taustu avavad vestlused Juta Leesiku ja Reet Sepaga.

Preemiasaajate kõrval on oma kogumistegevust jätkanud mitmed teised vabatahtlikud kaastöölised, nagu Leida Oesalg, Meelis Otsstavel, Auli Unt, Leopold Sulg, Maime Kapten, Paul Sõrmus, Merit Karise, Antti Ilomets jt.

Gretel Murd saatis arhiivi 329 faili viipekeelseid lugusid. Olles ise kurt, kelle emakeel on eesti viipekeel, võttis ta südameasjaks oma kogukonna pärimuse kogumise. Gretel Murd lõi Facebookis grupi Eesti kurtide folkloor. Rühmaliikmeid on umbes 500. Üleskutsetes palutigi postitada folkloori, selle erinevaid liike. Rühm võttis üleskutse agaralt

vastu ja postitati viipekeelseid kogemuslugusid, koolimälestusi, Porkuniga, Porkuni kurtide kooli, kaasõpilaste ja õpetajatega seotud meenutusi ja infot, anekdoote, viipe-mänge ja mitmesuguseid muid tekste.

Töö on pooleli, sest Gretel Murd jätkab kurtide folkloori kogumist, samuti on vaja hankida load videotel viiplejatelt, et teada, kuidas võib videoid arhiivi andmebaasis esitleda.

Koostöös Viru Instituudiga on koostamist ootamas Virumaa kalendripärimust tutvustav raamat. Mall Hiemäe viis läbi selleteemalise küsitluse, uurides nii kalendri-tähtpäevade kui tähtpäevade pühitsemise kohta laiemalt. Vastasid ja fotosid saatsid Anne Nurgamaa, Heili Tarjan, Olju Orav, Ellu Leppik, Ellu Elken, Anu Soon, Haljala Gümnaasium (õpetaja Külli Heinla), Marge Lepik (erinevad Virumaa koolid) jt.

Ellen Randoja kirjutas eelmisel aastal pajatusi, uskumusjutte lindudest, laste ütlusi ja muud rahvaluulet. Ka tema saadetised on alati illustreeritud. Eva Murula kirjutas lastemänge ja külalaulu Pärnumaalt, samuti laulis salvestusele uuemaid laule ja ring-mänge.

Rootsi eestlaste arhiivist jõudsid Eestisse Johannes Rosenstrauchi e Kandle-Jussi materjalid: elulookirjeldus, lugude nimekiri, kirjavahetused, laulusõnad; ajaleheväljalõiked ja fotod. Vahendas Taive Särg, samal materjalil põhineva raamatu *Kandle-Jussi ehk Johannes Rosenstrauchi muusikapärand* koostas Guldžahon Jussufi.

Suvel käisid Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia pärimusmuusika õppejõud ja üli-õpilased välitöödel Mordvamaal, et jäädvustada ersa ja mokša tänast muusikakultuuri, keskendudes sealsele rikkale mitmehäälsele laulukultuurile. Uurimis- ja õppetöök-s vajalikke mitme mikrofoni sünkroonsalvestusi tehti kaheksalt kollektiivilt. Välitööretke tulemusena on Eesti Rahvaluule Arhiivi üle antud 10,5 tundi mitme mikrofoni salvestusi, üle 30 tunni muid helisalvestusi, 10 tundi videojäädvustusi, üle 500 foto ja välitööpäevik.

2015. aastal toimunud kohapärimuse kogumise võistluse “Minu maastikud” raames uuriti inimeste seost maastikega. Suur osa arhiivi jõudnud lugudest on seotud isikliku-ma, vaid mõnele perele või kogukonnale tähendusliku paigaga, keskseks märksõnaks on kohanemine. Võistlusest kirjutab pikemalt koordinaator Lona Päll.

Folkloristidest kogusid rahvaluulet ning andsid arhiveerimiseks üle ERA koha-pärimuse töörühm (Lona Päll, Mari-Ann Rimmel, Valdo Valper jt), Helen Kömmus, Janika Oras jt.

Kokku jõudis arhiivi üle 4000 lehekülje kirjanekuid, 3000 fotot ja peaaegu 350 tundi audiovisuaalset ainet, mis tähendab, et laekumise tempo on sama, mis eelne-vatel aastatel, seda tänu kõikidele rahvaluule kogujatele: kaastöölistele, annetajatele ja folkloristidele.

Kirjakultuur ja inimeste oskus seda igapäevaelus loovalt ja mänguliselt rakendada on igäihe isiklik, aga samas ka meie ühine kogemus, meie rikkus. Võib ainult soovi-da, et seda kultuurirahva kogemust ei kasutataks mitte vihakõnedeks ja mürgisteks kommentaarideks, vaid millegi uue ja elamusi pakkuva loomiseks – näiteks oma eluloo kirjutamiseks Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks (vt <http://www.kirmus.ee/est/teenused/elulood/>).

Astrid Tuisk

Kohapärimuse kogumise võistlus “Minu maastikud”: korilusmaastikest fosforiidilugudeni

Eesti Rahvaluule Arhiiv korraldas 2015. aasta kevadest 2016. aasta jaanuarini kogumisvõistluse “Minu maastikud”, mille keskmes oli tänapäevane kohapärimus ja eestlaste kohaseosed laiemalt. Aasta jooksul kutsuti inimesi kaasa mõtlema, kirjutama ja jutustama neile mingil põhjusel tähtsatest paikadest.

Võistluse avaram eesmärk oli teadvustada kohapärimuse uurimise vajalikkust ja tutvustada Eesti Rahvaluule Arhiivi kohapärimuse töörühma tegevust. Kogumisvõistlusel osalejatele inspiratsiooniks koostatud küsitluskavas oli neliteist teemat pärandmaastikest unenäomaastikeni, mis kõik väljendavad kohapärimuse töörühma peamisi uurimisteemasid ja -huvisid. Ühtlasi on need teemad, mis välitööolukorras inimestega vesteldes ikka ja jälle esile kerkivad ja mille kohta me arvame, et need inimestele olulised on.

Korraldajatena oleme seisukohal, et olulisim pole mitte arhiivi saadetak materjal, vaid lugude jutustamise ning koha- ja maastiku teemadega seotud arutelude initsieerimine laiemalt. Kogumisvõistlust tutvustati erinevate sündmuste raames (Prima Vista raamatu ja roosi päev, konverents

“Noorte hääled”, raamatuesitlused ja seminarid), korraldati ka mitmeid vestlusõhtuid. Esimesed, kes oma kohalugusid jutustasid, olid Valdur Mikita, Mehis Heinsaar ja Kadri Tüür kirjandusfestivali Prima Vista raames toimunud “Minu maastike” vestlusõhtul 6. mail.

Foto 1. “Minu maastike” vestlusõhtu kirjandusfestivali Prima Vista raames. Uku Petersoni foto 2015.

Aktiivset suhtlust huvilistega aitas hoida “Minu maastike” Facebooki-lehekülj, mille kaudu inimesed arhiivile lugusid saatsid või neid kommentaaridena postitasid ja linkisid. Nii virtuaalne kui ka reaalne suhtlus erinevate piirkondade inimeste ja kogukondadega andis meile tagasisidet ja palju häid ideid.

“Minu maastike” raames jõudsid arhiivi 300 inimese lood üle Eesti, kokku 2160 lehekülje kohalugusid ja 1174 fotot, lisaks hulk kaardiväljavõtteid, plaane, joonistusi ja illustratsioone. Palju saadeti ka vanematelt, vanavanematelt või headelt sõpradelt kuulnud või salvestatud lugusid, arhiivi saadeti 22 tunni jagu intervjuude salvestusi ja videomaterjali.

Kaastööd annavad hea ülevaate eestlaste paigaidentiteedi kujunemisest ja muutumisest, arhiivi saadatud lood on läbilõige tänapäevasest Eesti kohapärimusest. Kirjutati näiteks korilusmaastikest, pühadest paikadest, unustusse vajuvatest pärandmaastikest, kaasaegse linnakeskkonna perifeeriast ja eksimispaikadest. Osalenute suur hulk, samuti aasta jooksul korraldatud sündmustel käinud ja võistlusele kaasa elanud inimeste rohkus näitab, et koha ja maastiku teemad on Eesti inimestele olulised.

Kaalukas osa kohalugudest on seotud isiklikumate, vaid mõnele perele või kogukonnale tähenduslike paikadega. Võib öelda, et materjal peegeldab inimeste kohaseoid mikrotasandil: kuidas paigad ja ümbrus tähenduslikuks saavad, missugused mälestused või sündmused paikadega seonduvad, kuidas kohanimed tekivad, missugused mälestused maastikule kinnituvad.

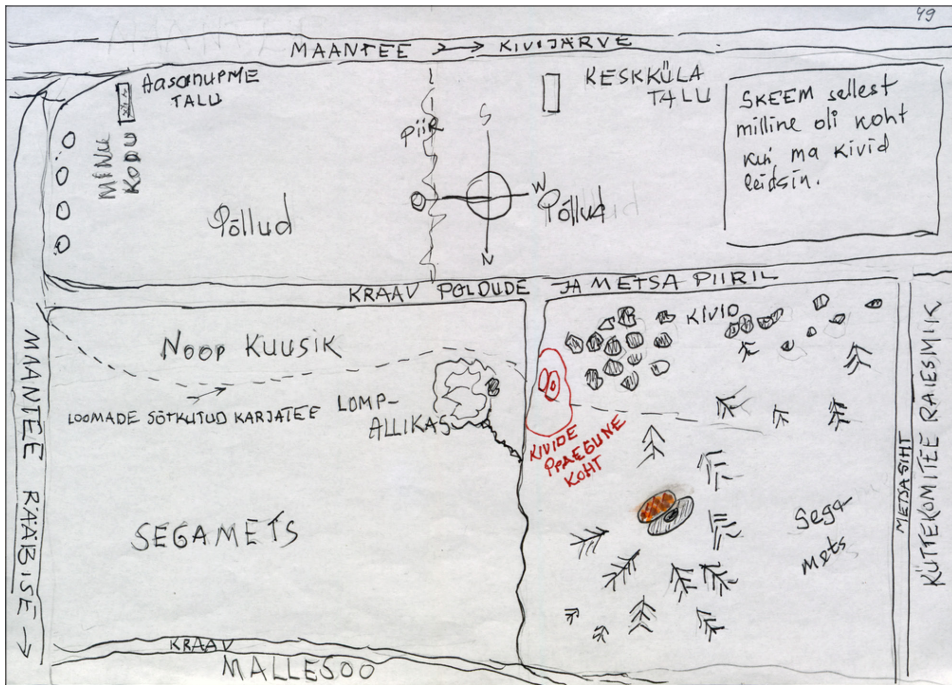

Foto 2. Ellen Randoja saadatud skeem, millel lapsepõlveaegse ohvrikivi asukoht.

Foto 3. Lagunev Kanarbiku talu Mägede külas, kus elas eraklik meesterahvas, rahva seas tuntud kui "Mõnuvere lumeinimene". Age-Li Liivaku foto 2015.

“Minu maastike” lugusid võib mõtestada kui lugusid kohanemisest, juurte kasvatamisest. Piirkondlikult tõusid enim esile Virumaa, seejuures ka Ida-Virumaa paikadest kirjutatud lood. Näiteks kaevanduspiirkonna aherainemägedega seotud lood ja kohanimed, kirjeldused Kohtla-Järve ja Narva linnakeskkondadest, hoonetest ja tänavanimedest.

Arhiivile saadetud tööde lugemisel ja hindamisel olid abiks kirjanik ja kirjandusteadlane Krista Ojasaar, geograaf Taavi Pae ning kirjanik ja bioloog Juhani Püttsepp. Parimaid kirjutajaid autasustati 28. märtsil kirjandusmuuseumis Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluulepreemiate üleandmise pidulikul sündmusel. Samal päeval toimus kogumisvõistluse kokkuvõttev seminar, kus said sõna osalejad ja korraldajad. Kirjandusmuuseumi saalis avati ka fotonäitus võistlusele saadetud fotodest. Fotode rohkus ja kõnekus on üks selleaastase võistluse eripäradest, kohalugude mäletamisel ja jutustamisel ei saa neid alahinnata.

Võistluse parimate autasustamisel anti välja kaks esimese koha preemiat ja kolm teise koha preemiat. Esimesed preemiad pälvisid Piret Pintman-Hellaste ja Arne Kivistik, teise koha Kersti Lepik, Aino Liivik ja Anne Nurgamaa. Piret Pintman-Hellaste saatis arhiivi 1960.–1980. aastatel fosforiidikaevanduse tõttu suuresti hävinenud Harjumaa Võerdla küla elanikelt salvestatud ja kogutud materjali. Intervjuukatketest joonistuvad välja perede ümberasustamise ja talukohtade hävimise lood. Arne Kivistik saatis arhiivile samuti oma mitme aasta töö: ta on kaardistanud Tuhala piirkonna pärandobjekte ja kohanimed. Suur osa neist kohtadest (vanad taliteed, truubi- ja sillakohad, küünisemehed, pelgupaigad jm) poleks tõenäoliselt väljastpoolt tulevatele uurijatele leitavad, see nõuab piirkonna väga head tundmist. Nii Pintman-Hellaste kui ka Kivistik tõusid

Foto 4. Grafiti Kalamajas: “iga kuu muutub tänavapilt, linnamaastikule ilmub asju, mida seal varem ei olnud”. Tuuli Reinsoo foto 2015.

žürri silmis esile, sest sidusid kollektiivselt olulised ja aktuaalsed lood iseenda vahetu keskkonnakogemusega.

Sel aastal anti välja ka hulk koostööpartnerite ja piirkondlike ühenduste eripreemiaid. Meremuuseumi välja pandud merekultuuri eripreemia võitis Muhu juurtega Ainu Kään lapsepõlveaegsete mere(ääre)maastike köitva kirjeldamise eest. SA Hiite Maja välja pandud pühapaikade eripreemia pälvis Liis Keerberg Võrumaa ristipuudega seotud detailse pärimuse talletamise eest. Eesti Vabaõhumuuseumi maa-arhitektuuri keskuse pärandmaastike eripreemia pälvis Raivo Kaik, kes kirjutas Pilstvere kihelkonna Kurla küla ümbruse maastikest. Kirjutajaid autasustasid omalt poolt ka mitmed piirkondlikud instituudid: Mulgi eripreemia võitis Janno Kuldkepp, Virumaa eripreemia Heinz Valk, Võrumaa eripreemia Hedi Armulik ja Setomaa eripreemia Imb-Harietta Eenlo.

“Minu maastike” raames arhiivi saadetud kaastööd on üks Eesti kultuurile omaise kohakeskse mõtlemise ja identiteedi väljundeid. Korraldajatena aitame kaasa, et arhiivile saadetud kaastööd oleks impulss edasiseks jutustamiseks ja arutlemiseks. Saadetud lugusid postitame endiselt “Minu maastike” Facebooki-leheküljel ja suur osa kaastöödest on nähtavad kirjandusmuuseumi andmebaasis Kivike. “Minu maastike” fotonäitust saab loodetavasti järgmiste aastate jooksul näha Eesti eri paigus.

Lona Päll

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

28. jaanuari kõnekoosolekul pidas Matej Goršič ettekande “Taevatulede vabastamise müüdid regilauludes”. Esitleti raamatut *Ussi naine. Muinasjutte soovide täitumisest* (2015, koostanud Inge Annom, Risto Järv, Mairi Kaasik, Kaisa Kulasalu, Moon Meier, Reeli Reinaus, Kärri Toomeos-Orglaan, illustreerinud Kärt Summatavet).

4. ja 5. veebruaril toimus ARSi kaaskorraldamisel Kivi turismitalus eesti folkloristide XI talvekonverents “Omad ja võõrad. Kohanemised ja sulandumised”.

31. märtsi kõnekoosolekul pidas Marika Mägi ettekande “Mida me teame eestlaste ühiskonnast muinasaja lõpul?”.

Katre Kikas

Eesti Rahvaluule Arhiivis

1. detsembril esitlesid Risto Järv, Reeli Reinaus ja Kärri Toomeos-Orglaan Tallinnas Viru Keskuse Rahva Raamatu kaupluses *Eesti imemuinasjuttude kuldraamatut* (kirjastus TEA).

1. detsembril pidas Andreas Kalkun Helsingi Ülikooli kursuse “Tutkimuskohtena eletty uskonto” raames loengu “Viron setojen ortodoksisuus” ja **10. detsembril** viis samal teemal läbi seminari.

2. detsembril 2015 esitles Anu Korb enda koostatud ja toimetatud väljaannet *Roosi Siberi lood. Eesti asundused VII*. Esitlusega tähistati ühtlasi Anu Korbi 65. sünnipäeva ja 40. tööjuubelit.

2. detsembril esines Jüri Metssalu Mahtra Talurahvamuuseumi pärandipäeval ettekandega “Vanades folkloorikogudes esinevad motiivid täna maal elavate inimeste keskkonnatunnetuses” ning näitas videosalvestusi välitöödelt rahvusparkides ja Juuru kihelkonnas.

3. detsembril rääkis Mall Hiiemäe Tallinnas Eesti Ajaloomuuseumi teemaõhtul sõjaaegsetest jõuludest.

3. detsembril kõneles Jüri Metssalu Rahvakultuuri Keskuse koolitusel “Kuidas uurida vaimset pärandit?” kohapärimuse uurimise allikatest ja meetodikast.

3. ja 4. detsembril pidas Andreas Kalkun Oulu ülikoolis toimud *Kulttuurintutkimuksen seura VIII* päevadel “Rajat” ettekande “Ortodoksit “kahden maailman laidalla”. Setojen eletty ortodoksisuus eilen ja tänään”.

3. ja 4. detsembril esinesid Eesti Kirjandusmuuseumis ja Eesti Rahva Muuseumi näitusemajas lasteaiaõpetajate eesti keele koolitusseminaril “Üki, kaki, kommi, nommi...” ERA töötajad Kärri Toomeos-Orglaan (Kolmest põrsakesest seitsme põialpoisini: Muinasjutud ja arvud) ja Astrid Tuisk (Eesti Rahvaluule Arhiivi mängude andmebaasi tutvustus). Janika Oras viis läbi töötoa “Ringmängu mõnu”.

5. ja 12. detsembril toimusid Viljandi Kultuuriakadeemias Jüri Metsalu juhendamisel kohapärimuse seminarid, mille käigus analüüsiti üliõpilaste semestri jooksul valminud kaastöid Eesti Rahvaluule Arhiivile. Muuhulgas esitleti ka kogumisvõistluse “Minu maastikud” jaoks jäädvustatud.

6. detsembril esines Ingrid Rüütel Klassikaraadio saates “Folgiaalbum”, teemaks “Muhu laulud I”.

14. detsembril pidas Mall Hiemäe Kadrina raamatuklubis kohaliku kirjandusklubi teemaõhtul ettekande “Jõulud vanal Virumaal: kombed, laulud, toidud Kadrina moodi”.

15. detsembril võttis Anu Korb ettekandega “Eestlastest ravitsejad Ida-Siberis” osa EKM projekti “Medica” 10. konverents-töötoast “Kogemused, traditsioonid ja transformatsioonid”.

16. ja 17. detsembril Kreutzwaldi päevade konverentsil “Dialogid – I. Kommunikatsioon, poliitika, tekstiloome” pidas ERA töötajatest ettekande Aado Lintrop (Poem *Jangal-maa* ja mansi eepika – dialoog või möödarääkimine?). Esitluste osas tutvustati Andreas Kalkuni raamatut *Seto laul eesti folkloristika ajaloos* ning Helen Kömmuse raamat *Iiuma vägimihe Leigri seiklused*.

29. detsembril toimus Haapsalus Lääne Maakonna Keskraamatukogu lasteosakonnas Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi ja Tartu Ülikooli muinasjuttude töörühma seminar “Muinasjutust mitme kandi pealt”. Esinesid Pille Kippar (Tõestisündinud lugusid ja kuulujutte läänlastest), Anu Korb (Ottessoni Roosi vanamesi jutud), Inge Annom (Hobuseraipest tervisevesi. Lutsi jutud), Kärri Toomeos-Orglaan (Mis värvi on muinasjutt?), Krista Kumberg (Pahalaste muut(um)ised kaasaegsetes muinaslugudes), Reeli Reinaus (Mis on ühist muinasjuttudel ja tõsielusarjadel), Risto Järv (Õnnelik lõpp ja muinasjutureklaamid). Esitleti raamatuid *Ussi naine. Muinasjutte soovide täitumisest* (EKM Teaduskirjastus 2015), *Roosi Siberi lood* (EKM Teaduskirjastus 2015) ja *Eesti imemuinasjuttude kuldraamat* (TEA 2015). Näidati animafilmi “Pulmamäng” (autorid Andres Tenusaar, Malle Valli, Marili Sökk; Animailm, Peata Film 2015, 10´) ning dokumentaalfilmi “Teekond ussinuumajani” (autorid Liivo Niglas ja Priit Tender; F-Seitse 2015, 68´), kõneles filmi autor Priit Tender.

2. jaanuaril 2016 esines Ingrid Rüütel Klassikaraadio saates “Folgiaalbum”, teemaks “Muhu laulud II”.

6. jaanuarist veebruari lõpuni stažeeris ERA juures Ida-Soome ülikooli Joensuu kampuse professor Pekka Suutari.

15. jaanuaril avaldas teadusportaal Novaator 100 sekundi video: “Õnnelik lõpp ja muinasjutureklaamid”, kus Risto Järv kõneles muinasjuttude ja reklaamide sarnasusest ning muinasjutulikest elementidest reklaamimaastikul.

16. jaanuaril alustas Jüri Metssalu Raplas Eesti Kohapärimuse Keskuse uue loengusarjaga kogukondadele, kohalikele uurijatele, õpilastele, õpetajatele, turismi- ja kultuuritöötajatele.

21. jaanuaril anti Paide Kultuurikeskuses üle Eesti Kultuurkapitali aastapreemiad, Ingrid Rüütel pälvis rahvakultuuri sihtkapitali elutööpreemia. **21. ja 22. jaanuaril** ilmusid preemia saamise järel Ingrid Rüütli intervjuud “Suurim oht eesti kultuurile on meie demograafiline olukord” (ERR); “Töös on oluline tulemus, kuid tunnustus pole eesmärk” (Mart Niineste, Eesti Päevaleht); “Küsimus pole ainult selles, kuidas riik hakkama saab, vaid selles, kuidas rahvas püsima jääb” (Aigi Viira, SL Öhtuleht).

22. jaanuaril külastasid Ave Goršič, Risto Järv ja Mari Sarv Rootsi Kirjanduse Seltsi Soomes (Svenska Litteratursällskapet i Finland), tutvusid eestirootsi ainesega selle kogudes ning osalesid Soome rahvaluulearhiivi juhataja Lauri Harvilahti ametist lahkumise puhul korraldatud sümposiumil Soome Kirjanduse Seltsis.

23. jaanuaril pidas Ingrid Rüütel loengu “Muhu lauludest” Tartu Noorte Turvakodu rahvamuusika talvelaagris Sillaotsa koolis.

28. jaanuaril toimus Eesti Kirjandusmuuseumi saalis Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kõnekoosolek, mille raames tutvustati raamatut *Ussi naine. Muinasjutte soovide täitumisest* (2015). Kogumiku koostasid Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi ja Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonna muinasjutuprojekti täitjad Risto Järv, Inge Annom, Kaisa Kulasal, Mairi Kaasik, Moon Meier, Reeli Reinaus ja Kärri Toomeos-Orglaan. Väljaande illustreeris Kärt Summatavet.

28. jaanuaril toimus Tartu Kaubamaja Apollos kaardikomplekti *Head Eesti mängud* esitlus. Koostas Astrid Tuisk, keeleteimetaja oli Inge Annom, pildid joonistas Piret Räni (OÜ Loovhoog koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga).

2. veebruaril pidas Ingrid Rüütel Eesti Meremuuseumis merekultuuriaasta avaloengu “Soorollidest Kihnu kultuuris”.

3. veebruaril esitles Janika Oras Tartu Ülikoolis toimunud vadja teemalisel üritusel e-väljaannet *Vadja ja isuri rahvalaulud* (<http://www.folklore.ee/pubte/eraamat/vadjaisuri>), mis ilmus 2015. aastal ning on ERA ja MTÜ Rahvalauluseltsi Hellero ühisväljaanne.

4.–5. veebruaril toimus Viljandimaal Kivi Turismitalus Folkloristide XI talvekonverents “Omad ja võõrad. Kohanemised ja sulandumised”. Tänavune talvekonverents kutsus mõtlema oma ja võõra piiride ning dialoogi võimaluste üle. ERA töötajatest pidasid ettekanded Anu Korb (Omad ja võõrad ERA Siberi kaastöölise Rosalie Ottessoni kogutu põhjal), Liina Saarlo (Kohanduvad kogujad. Rahvaluule kogumisest 1950. aastatel), Andreas Kalkun (*Umma usku unõhtõlõ-s. Võõristavad ja kodustavad seto õigeusu käsitlused*), Mall Hiimäe (Idaviru uusasukate kalendrikombestiku täna-

päevased tunnusjooned), Astrid Tuisk (Oma ja võõras, õige ja vale lapsepõlv. Arutelud internetikeskkondades), Ave Goršič (*Naš, tuj in begunska kriza*. Oma-võõra peegeldusi Sloveenia folklooris ja põgenikekriisi kontekstis).

Astrid Tuisk esitles väljaannet *Head Eesti mängud*.

Konverentsi kava ja teesid: www.folklore.ee/era/tk2016. Folkloristide talvekonverentsi korraldas Eesti Rahvaluule Arhiiv koostöös Akadeemilise Rahvaluule Seltsiga, peakorraldaja oli Anu Korb.

9. veebruaril toimus Kirjanduse majas Akadeemia auhinnaseminar. Hõbeauhindadest ühe pälvis ajakirja 2015. aasta 12. numbris ilmunud Amar Annuse ning Mari Sarve ühisartikkel “Pallimäng ja avanevad hauad Sumeri ja Eesti rahvalauludes”.

13. veebruaril ERMi uue püsinäituse giidikoolituse päeval tutvustas tulevast regilaulunäitust selle kuraator Liina Saarlo.

26. veebruaril esinesid Paide kultuurikeskuses konverentsil “Kesk-Eestist kohapärimuse võtmes” Mall Hiimäe (Uskumustest ja tõekspidamistest Kesk-Eestis) ja Mari-Ann Rimmel (Kesk-Eesti – kultuuriruumide risttee).

9. märtsil esines Janika Oras Pariisis Rahvusvahelise Traditsioonilise Muusika Nõukogu (*ICTM – International Council for Traditional Music*) traditsioonilise muusika ajalooliste allikate töörühma (*Study Group on Historical Sources of Traditional Music*) 21. konverentsil ettekandega “Before the final silence: Creative aged women in Estonian historical oral culture”.

14. märtsil esines Jüri Metssalu Kadrina Keskkooli kultuurikonverentsil “Maastik pärimuses, pärimus maastikus” ettekandega “Kohapärimusest Kadrina kihelkonna näitel” ning juhtis eelnevalt kaht töötuba.

16. märtsil esitles Risto Järv Tallinnas Viru Keskuse Rahva Raamatu kaupluses raamatut *Metsavaimu heategu*, autoriga vestles Valdur Mikita, muinasjutte vestis Piret Päär.

20. märtsil oli Risto Järv Eesti Instituudi vahendatud külalisõpetajaks pärimuskultuuri ja muinasjuttude teemaga Välis-Eesti Kultuuri- ja Haridusühingu Budapestis tegutsevas Lotte koolis (Lotte Kool Lõunamaal).

21.–23. märtsini pidas Risto Järv Szegedi Ülikooli soome-ugri keeleteaduse õppetoolis rahvajuttudele keskendunud loengusarja “Eesti muinasjutud ja maatundmine”.

21. märtsil toimus Jüri Metssalu juhtimisel Eesti Kohapärimuse Keskuse praktikapäev Tartu mäluasutustes.

23. märtsil toimus Kirjandusmuuseumis ERA ja ERMi uurimisrühmade tööseminar “Nõukogudeaegne teadus ja kogumistöö” (korraldaja Mari Sarv).

28. märtsil andis president Toomas Hendrik Ilves Eesti Kirjandusmuuseumis üle preemiad 2015. aasta parimatele rahvaluulekogujatele. Tänavu pälvisid preemiad Age-Li Liivak sisukate kaastööde eest aastatel 2009–2015; Juta Leesik, Reet Sepp ja Kaie Humal kolme aastakümne jooksul valminud käsikirjaliste raamatute ja salmikute mahuka kogu

eest ning Tuuli Reinsoo isikupäraste kaastööde eest alates 2013. aastast, sealhulgas silmapaistva panuse eest kogumisvõistlusel “Minu maastikud”.

ERA kaastööliste päeval tutvustasid “Minu maastike” võistlustulemusi žürii liikmed (ERAst osalesid Mall Hiimäe, Mari-Ann Rimmel ning Lona Päll (kogumisvõistluse peakorraldaja). Mari Sarv ja Olga Ivaškevitš rääkisid arhiivi laekunud materjalide internetis avalikult kättesaadavaks tegemist piiravatest asjaoludest, Rutt Hinrikus tutvustas ERA, EKLA ja ühenduse Eesti Elulood 2016. aasta ühist kogumisvõistlust “Minu elu ja armastus. Eesti Vabariik 100”.

Esitleti uusi väljaandeid: Guldžahon Jussufi *Kandle-Jussi ehk Johannes Rosenstrauchi muusikapärand* (Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus) ning Risto Järve *Metsavaimu heategu. Sada eesti muinasjuttu metsast ja meist* (kirjastus Varrak koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga). Avati näitus “Minu maastike” fotodest (koostanud Lona Päll, Mari-Ann Rimmel ja Valdo Valper). Päeva jooksul musitseerisid Juhan Uppin, Tuule Kann ja Helen Kõmmus. Kaastööliste päeva läbiviimist toetas Eesti Kultuurkapital.

Ave Goršič, Risto Järv

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

3. ja 4. detsembril korraldas Piret Voolaid lasteaiaõpetajate eesti keele koolitusseminari “Üki, kaki, kommi, nommi”, kus Mare Kõiva pidas ettekande numbrimaagiast eesti rahvausundis.

5.–8. detsembrini osales Liisi Laineste Sofias (Bulgaaria) neljandal rahvusvahelisel Ida-Euroopa karikatuurikonverentsil “Multimedial Representations of the Other and the Construction of Reality: East-Central Europe, 1945–1980” ettekandega “Remembering WWII: Humorous life stories”.

15. detsembril korraldas osakond Tartus interdistsiplinaarse ja institutsioonideülese projekti “Medica” konverents-töötoa “Kogemused, traditsioonid ja transformatsioonid. Medica 10”. Tutvustati küsitluste ja eksperimentaaluuringute tulemusi, arutleti meditsiini kultuuriliste ja folkloorsete tahkude üle, vaadeldi isiklikul kogemusel põhinevat kirjandust ning otsiti vastust küsimusele, mis muudab inimesed vastuvõtlikuks ootamatutele raviskeemidele. Esinesid Raivo Kalle ja Renata Sõukand (Ravimise ja toitumise vaheline “hall ala” Saaremaa etnobotaaniliste välitööde näitel), Reet Hiimäe (Lastetusega seotud uskumused kui mentaalne enesekaitse), Anu Korb (Eestlastest ravitsejad Ida-Siberis), Mare Kõiva (Ühest tavatust isikust ja tavalisest ravimisest) ja Eve Annuk (Haiguse narratiiv kui eneseabinarratiiv).

16. ja 17. detsembril kirjandusmuuseumis peetud 59. Kreutzwaldi päevade konverentsi “Dialogid I. Kommunikatsioon, poliitika, tekstiloome” korraldajad olid Eesti Kirjandusmuuseum ja kavandatud Eesti Uuringute tippkeskus. Ettekanded käsitlesid eri vaatepunktidest dialooge ja dialoogilisust, sealhulgas katkenud ja lõpetamata või koguni lõppematuid dialooge. Omaette oluline valdkond on dialoogi puudumine teatud küsimustes ja sellega seoses küsimus, miks meil ühiskonnas enamasti dialoog puudub ja kas see on üldse võimalik. Peeti 23 ettekannet, esitleti uusi väljaandeid ning teise

ettekandepäeva lõpus tutvustas udmurdi folklorist ja 2015. aasta parima soomeugri filmitegija tiitli kandja Denis Kornilov oma filme “Ema” ja “Kurutoy puny” (“Äge koer!”).

Ettekannetega esindasid konverentsil osakonda Katre Kikas (Jakob Hurda ja Helene Maaseni dialoog – rahvaluulesaadetised, kirjad ja aruanded), Liisi Laineste (Pagulaskriis Eesti internetis), Tõnno Jonuks (Dialoog loodusega), Mare Kõiva (Dialoogid paralleelmaailmadega), Mare Kalda (Tehingud teispoosusega aardejuttudes), Piret Voolaid (Keerdküsimused internetimeemides – verbaalsed dialoogialjad dialoogis visuaalsusega).

8.–12. jaanuarini osalesid Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov Šotimaal Findhornis SIEFi rituaalse aasta tööühma 12. konverentsil “Regulating Customs” ettekandega “The night of ancient bonfires /ancient lights – Muinastulede öö”.

28. jaanuaril osalesid Renata Sõukand, Mare Kõiva ja Piret Voolaid Minskis Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Valgevene TA Kultuuri Keele ja Kirjanduse Uurimise Keskuse kunstiteaduste, etnograafia ja folkloori filiaali ühiskonverentsil “Publikatsioonid ja andmebaasid”. Eestlaste ettekanded tutvustasid kogemusi seoses andmebaasidega ja teadustööde avaldamise võimalusi.

4. veebruaril pidas Raivo Kalle Eesti Loodusmuuseumis Tallinnas “Öökulliakadeemias” loengu “Söödavad taimed väljaspool aeda”.

4. ja 5. veebruaril osalesid Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov Viljandimaal Kivi turismitalus korraldatud 11. folkloristide talvekonverentsil “Omad ja võõrad” ettekandega “Muinastulede öö – kas mälu ja mäletamise püha?”.

9. ja 10. veebruaril toimus EV100 projekti “Märka ümbrust kui Eesti saab 100!” teemal folkloristika osakonna tööseminar Mäetaguse mõisas (Ida-Virumaa). Mäetaguse seminaril esinesid ettekannetega Piret Voolaid (Märka tänavakunsti), Tõnno Jonuks (Märka muistist), Andres Kuperjanov (Märka taevast), Mare Kõiva (Märka lemmikloom), Renata Sõukand (Märka märki), Raivo Kalle (Märka taime), Reet Hiimäe (Märka inimest), Mare Kalda (Märka väärtust) ja Liisi Laineste (Märka head).

13. veebruaril pidas Raivo Kalle Kuku raadios “Ilmaparandaja” saates loengu rubriigis “Taimetaip”.

15. veebruaril 2016 osalesid Raivo Kalle ja Mare Kalda Riigikantselei korraldatud EV100 noorte liikumise ja looduse teemaliste projekti võitjate ühisel aruteluseminaril Tallinnas Telliskivi loomelinnakus.

19.–21. veebruarini osales Renata Sõukand majandusbotaanika ühingu (Society for Economic Botany) juhataste töös Atlantas (USA).

21. veebruaril Vikerraadio eetris olnud “Keelesaates” kõneles Piret Voolaid vanasõnadest.

2. ja 3. märtsil osalesid Raivo Kalle ja Renata Sõukand poster-ettekandega Maaülikoolis korraldatud populaarteaduslikul konverentsil “Terve loom ja tervislik toit”.

12. märtsil pidas Raivo Kalle Kuku raadios "Ilmaparandaja" saates loengu rubriigis "Taimetaip".

13. märtsil osales Raivo Kalle Vikerraadio teadussaates "Labor", kus temaga vestles viimasest saarlaste looduslike puuviljade kasutamist käsitlevast uuringust ajakirjanik Priit Ennet.

14. märtsil esines Piret Voolaid Kääpa Põhikooli emakeelepäeval ettekandega Kristian Jaagust, rahvaluulest minevikus ja tänapäeval ning mõistatustest ja mõistatamisest.

15. märtsil esines Piret Voolaid 19. mäluasutuste talveseminaril "Mäluasutus – teadustöö tõhus toetaja" Kääriku Spordikeskuses ettekandega "Käsi peseb kätt ehk Teadlastena mäluasutuse tiiva all".

15. märtsil andis Raivo Kalle intervjuu ajalehe *Saarte Hääl* ajakirjanikule Ain Lemberile.

15.–18. märtsini külastasid neli Valgevene Kultuuri, Keele ja Kirjanduse Instituudi teadlast välisministeeriumi arengukoostöö projekti raames Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonda.

16.–18. märtsini osales Liisi Laineste Poola Teaduste Akadeemia teadlasvahetuse projekti "Communication styles: Developing a cross-cultural theoretical and methodological framework" raames Krakovis konverentsil "Język Trzeciego Tysiąclecia IX: Style komunikacyjne", kus tutvustas oma uurimistöö tulemusi ettekandes "Co folklor mówi nam o stylach komunikacyjnych: przypadek Estonii" (Mida folkloor ütleb meile suhtlemisstiilide kohta: Eesti juhtum).

17. ja 18. märtsil esines Liisi Laineste Poola Teaduste Akadeemia teadlasvahetuse projekti "Communication styles: Developing a cross-cultural theoretical and methodological framework" raames Lodzi ülikoolis konverentsil 4th LAFAL conference ettekandega "Humour in Twitterstorms".

17. märtsil toimus Tartus Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Valgevene TA Kultuuri Keele ja Kirjanduse Uurimise Keskuse kunstiteaduste, etnograafia ja folkloori filiaali ühiskonverents "Folkloori uurimise perspektiivid 2". Peeti kuus ettekannet, folkloristika osakonda esindasid Eda Kalmre, kes rääkis fotode tähendusest mälu ja mäletamise kontekstis; Arvo Krikmann käsitles rahvaluule väikevormide kaardistamise küsimusi.

3. aprillil esines Renata Sõukand Vikerraadio teadussaates "Labor" hutsuulide taimekasutuse teemal.

9. aprillil pidas Raivo Kalle Kuku raadios "Ilmaparandaja" saates loengu rubriigis "Taimetaip".

Teisipäevaseminarid

8. detsembril keskenduti rahvusvahelises, sageli multidistsiplinaarses parömioloogia-alases koostöös ilmnevatele väljakutsetele. Liisa Granbom-Herranen (Turu ülikool) käsitles mõningaid väljakutseid vanasõna-uuringutes, mille raames kombineeritakse mitmeid kultuure ja keeli.

12. jaanuaril arutles Raivo Kalle ettekandes “Muutuv looduskeskkond ja kuidas me seda tajume”, kuidas inimesed kirjeldavad kooslusi läbi eemiliste kategooriate (mets, põld, karjamaa, heinamaa ja linnaloodus), kuidas tajutakse oma looduskeskkonna muutust ning milliste liikide ja maamärkide kadumist ja tulemist märgatakse. Ettekanne põhines Saaremaal 2014. ja 2015. aastal toimunud etnoökoloogilistel välitöödel.

2. veebruaril rääkisid Renata Šoukand, Mare Kõiva ja Piret Voolaid visiidist Minskisse Valgevene Teaduste Akadeemia Kultuuri, Keele ja Kirjanduse Instituuti, kus 28. jaanuaril osaleti teaduslik-praktilisel koolitusseminaril. Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov vahendasid muljeid SIEFi rituaalse aasta tööruhma 12. konverentsilt Šotimaal Findhornis, samuti visiidist Aberdeeni Ülikooli Elphistoni Instituuti.

1. märtsil seminaril “Kuidas kirjeldada rahvalikku veebi I: kriipsujuku ja lumememm” esines Mare Kalda, kes käsitles internetis levivat kiirfolkloori.

Internetiavarustes (eriti sotsiaalmeedias) tekkiv ja leviv aines kanaliseerub rahvalikuks veebiks. Nimetatud mõiste *vernacular web* innukamaid propageerijaid 21. sajandi teisel kümnendil on Robert Glenn Howard. Seminaril vaadeldi kahte näidete rühma: 1. digitaalselt loodud kujutisi, mis levivad internetis ja 2. selliseid, mille puhul füüsilises tegelikkuses sooritatud tegu leiab peaaegu et sünkroonset kajastamist sotsiaalmeedias.

8. märtsil pidas Katre Kikas ettekande rahvalikust kirjalikkusest 19. sajandi Soomes, lähtepunktiks oli Lea Laitise ja Kati Mikkola toimetatud kogumik *Kynällä kyntäjät. Kansan kirjallistuminen 1800-luvu Suomessa* (SKS 2013).

15. märtsil rääkis Caicó meditsiinikooli (Brasiilia) külalisprofessor, meditsiiniantropoloog Margret Jäger (doktorikraad Grazi ülikoolist) terviseturismist Austrias. Margret Jäger uurib reisimist ja eriti terviseturismi, aga ka vähiravi ja rehabilitatsiooni. Ettekandes tutvustas ta terviseturismi (*health tourism*) mõistet, kuid arutles ka teema sooliste aspektide üle.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas

4. detsembril Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi aastakonverents “Religioon ja rahvus/lus”.

8. detsembril pidas Marje Ermel Tallinna Ülikooli antropoloogia osakonnast loengu “Hearing the sacred landscape: the sonic discovery of a place of Krishna” (Krišna pühad paigad: avastades kohti läbi heli ja kuulamise).

4. ja 5. veebruaril osaleti Viljandimaal Kivi turismitalus 11. folkloristide talvekonverentsil “Omad ja võõrad. Kohanemised ja sulandumised”.

15. märtsil pidas prof Catharina Raudvere (Kopenhaageni ülikool) loengu “Whose Religion is Folk Religion? Folk Religion as Part of the Academic Study of Religion” ja **16. märtsil** loengu “Charms against the Nightmare Hag in Nordic Folklore Records – between Narration and Ritual”.

14.–18. märtsini pidas Austria meditsiiniantropoloog Margret Jäger (Medical School of Caicó, UFRN, Rio Grande do Norte, Brasiilia) sarja “Medical Anthropology and Medicine” raames loengud “Human rights and ethics”, “What is medical anthropology and what do we do?”, “Health campaigns – what’s their real goal?”, “Gender aspects of health tourism” ja “Exercising the medical profession in a globalized world – reflections on a culture sensible health system”.

23. märtsil pidas Marika Mägi (Tallinna Ülikooli ajaloo, arheoloogia ja kunstiajaloo keskus) loengu “Sissejuhatus geenusarheoloogiasse”.

Liilia Laaneman

Kaitstud doktoritööd

Anastasiya Astapova kaitses 16. detsembril 2015 doktoriväitekirja “Negotiating Belarusianness: Political Folklore betwixt and between” filosoofiadoktori kraadi taotlemiseks eesti ja võrdleva rahvaluule erialal. Juhendajad on professor Ülo Valk ja teadur Elo-Hanna Seljamaa (PhD), oponendid vanemteadur Liisi Laineste (PhD, Eesti Kirjandusmuuseum) ja professor William Westerman (New Jersey Linnaülikool).

Linda Lotina kaitses 30. märtsil doktoriväitekirja “Conceptualizing Engagement Modes: Understanding Museum – Audience Relationships in Latvian Museums” (Kaasamisviise kontseptualiseerides: mõtestades muuseumi-auditooriumi suhet Läti muuseumides) filosoofiadoktori kraadi taotlemiseks meedia ja kommunikatsiooni erialal. Juhendajad professor Pille Pruulmann-Vengerfeldt (PhD) ja Pille Runnel (PhD, Eesti Rahva Muuseumi teadusdirektor), oponent professor Dagny Stuedahl (dr polit, Norwegian University of Life Sciences).

NEWS IN BRIEF

In memoriam

Heikki Silvet

March 10, 1942 – December 11, 2015

Anna-Leena Siikala

January 1, 1943 – February 28, 2016

The editorial board commemorates the former colleagues.

Sixth Estonian language seminar for kindergarten teachers in Tartu

Piret Voolaid writes about the training seminar on the Estonian language for kindergarten teachers, which was organised by the Estonian Literary Museum in Tartu on December 3 and 4, 2015.

Folklore collection at the Estonian Folklore Archives in 2015 and President's folklore collection awards

On March 28, President Toomas Hendrik Ilves handed out President's folklore collection awards to the best folklore collectors of 2015 at the Estonian Literary Museum in Tartu. Prior to this, the Estonian Folklore Archives assembled their contributors to summarise the last year's achievements and make plans for the coming year. An overview of these events is given by Astrid Tuisk.

Competition for collecting place lore under the heading

My Landscapes: Form gathering landscapes to phosphorite stories

An overview of the collecting competition, *My Landscapes*, organised by the Estonian Folklore Archives, is given by Lona Päll.

Calendar

A brief summary of the events of Estonian folkloristics from December 2015 to April 2016.